

ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ТЕЛЕВИЗИОННИ ПРОГРАМИ В БЪЛГАРИЯ

Доц. д-р Райна Николова

THE INTELLECTUAL PROPERTY AND BROADCASTING OF TV PROGRAMMES IN BULGARIA

Assoc. Prof. Raina Nikolova, PhD

Resume: *The article analyses the national intellectual property legislation. It discusses the problems in broadcasting TV programmes, and in particular the difficulties authors, artists, producers of sound records, film producers and television programmes face in collecting their remuneration.*

Key words: *authorship of work, broadcasts, cable, copyright, film, sound recording, television*

Конституцията на Република България провъзгласява свободата на художественото, научното и техническото творчество (чл. 54, ал. 2) и полага основите на защитата на интелектуалната собственост. Авторските и сродните на тях права се закрилят от закона (чл. 54, ал. 3).

Авторски творби според Закона за авторското право и сродните му права (ЗАПСП) са филмът и други аудиовизуални произведения (чл. 3, ал. 1, т. 4). Автори са създателите на филма или аудиовизуалното произведение – сценарист, режисьор, оператор, автор на диалог, композитор, ако е създал музиката специално за филма. Авторско право имат и наследниците на авторите до изтичане на срока на авторското право. В областта на разпространението на телевизионни програми авторски творби са също така музикалните произведения (чл. 3, ал. 1, т. 2). Техни автори са композиторият и авторът на текста. Колективно правата се управляват от МУЗИКАУТОР.

Авторът може да разрешава срещу възна-граждение:

а) излъчване на произведението по безжичен път на произведението (чл. 18, ал. 2, т. 4 ЗАПСП);

б) предаване и препредаване на произведението по кабел на произведението (чл. 18, ал. 2, т. 5 ЗАПСП);

в) превеждане на произведението на друг език на произведението (чл. 18, ал. 2, т. 7 ЗАПСП);

г) преработка и синхронизация на произведението (чл. 18, ал. 2, т. 8 ЗАПСП);

д) предлагането по безжичен път или по кабел на достъп на неограничен брой лица до произведението или до част от него по начин, позволяващ този достъп да бъде осъществен от място и по време, индивидуално избрани от всеки от тях (чл. 18, ал. 2, т. 10 ЗАПСП).

Авторът притежава и неимуществени права, сред които са да:

а) иска признаване на неговото авторство върху произведението (чл. 15, ал. 1, т. 2 ЗАПСП);

б) взема решение дали произведението му да бъде разгласено под псевдоним, или анонимно (чл. 15, ал. 1, т. 3 ЗАПСП);

в) иска името му, псевдонимът му или друг идентифициращ го авторски знак да бъдат обозначавани по съответния начин при всяко използване на произведението (чл. 15, ал. 1, т. 4 ЗАПСП);

г) иска запазване на целостта на произведението и да се противопоставя на всякакви промени в него, както и на всяко друго действие, което би могло да наруши законните му интереси или личното му достойнство (чл. 15, ал. 1, т. 5 ЗАПСП);

д) променя произведението си, ако с това не се нарушават права, придобити от други лица (чл. 15, ал. 1, т. 6 ЗАПСП);

е) иска достъп до оригинала на произведението, когато то се намира във владение на друго лице и когато това е необходимо с оглед упражняване на неимуществено или имуществено право, предвидено в закона (чл. 15, ал. 1, т. 7 ЗАПСП);

ж) спира използването на произведението поради промени в убежденията си (чл. 15, ал. 1, т. 8 ЗАПСП).

Продължителността на авторското право върху филма и аудиовизуалното произведение е докато е жив авторът и 70 години след смъртта на последния преживял измежду режисьора, сценариста, оператора, автора на диалога и автора на музиката, ако тя е била създадена специално за филма. Правата колективно се управляват от ФИЛМАУТОР.

При музикалните произведения продължителността на авторското право се измерва докато авторът е жив и 70 години след смъртта му. При съавторство авторското право е валидно приживе на авторите и 70 години след смъртта на по-късно починалия измежду автора на музиката и автора на текста, независимо дали тези лица са посочени като съавтори, при условие, че текстът и музиката са били създадени с цел да бъдат използвани заедно.

Особено важен момент при разкриване същността на авторското право при разпространението на телевизионни програми е *принципът на възмездност*: авторът има право на възнаграждение за всеки вид използване на произведението и за всяко поредно използване на същия вид (чл. 19 ЗАПСП).

Ползватели на произведенията са:

- а) радио- и телевизионни организации,
- б) предприятия, които осъществяват обществени електронни съобщителни услуги чрез електронна съобщителна мрежа за разпространение на български или чуждестранни радио- или телевизионни програми,
- в) заведения за обществено хранене и забава,
- г) продуценти на звукозаписи,
- д) филмови продуценти,
- е) доставчици на съдържание в Интернет и
- ж) други, които довеждат произведението до знанието на читателите, зрителите и слушателите пряко или чрез други лица – разпространители.

Сродни на авторското права при разпространението на телевизионни програми са тези на артиста-изпълнител, на продуцента на звукозапис, на филмовия продуцент, на телевизионната организация. Обект на сродното на авторското право е изпълнението на едно музикално, аудиовизуално произведение или филм на артиста-изпълнител, звукозаписът на продуцента на звукозапис, филмът или аудиовизуалното произведение на филмо-

вия продуцент, телевизионната програма на телевизионната организация.

Артистът-изпълнител може да разрешава срещу възнаграждение:

а) излъчването на неговото изпълнение по безжичен път, предаването и препредаването му по кабел, както и звукозаписването или видеозаписването на изпълнението, възпроизвеждането на записите върху звуконосители или видеоносители и тяхното разпространение (чл. 76, ал. 1, т. 1 ЗАПСП);

б) излъчването по безжичен път и предаването и препредаването по кабел на тези записи (чл. 76, ал. 1, т. 2 ЗАПСП);

в) предлагането по безжичен път или по кабел на достъп на неограничен брой лица до неговото записано изпълнение или част от него по начин, позволяващ този достъп да бъде осъществен от място и по време, индивидуално избрано от всеки от тях (чл. 76, ал. 1, т. 3 ЗАПСП).

Той също така има:

а) правото да изисква името му, псевдонимът или артистичното му име да бъде посочвано или съобщавано по обичайния за това начин при всяко негово изпълнение на живо и при всяко използване на записаното му изпълнение по какъвто и да е начин (чл. 75, ал. 1, т. 1 ЗАПСП);

б) правото да изисква запазване целостта и неизменяемостта на записаното му изпълнение при възпроизвеждането или използването му по какъвто и да е друг начин (чл. 75, ал. 1, т. 2 ЗАПСП).

Продуцентът на звукозапис може да разрешава срещу възнаграждение:

а) излъчването по безжичен път и предаването и препредаването на записа по кабел (чл. 86, ал. 1, т. 3 ЗАПСП);

б) предлагането по безжичен път или чрез кабел или друго техническо средство на достъп на неограничен брой лица до записа или част от него по начин, позволяващ този достъп да бъде осъществен от място и по време, индивидуално избрано от всеки от тях (чл. 86, ал. 1, т. 4 ЗАПСП);

в) преработката и синхронизацията на записа (чл. 86, ал. 1, т. 5 ЗАПСП).

Филмовият продуцент има правото да разрешава срещу възнаграждение:

а) публичното им изпълнение и излъчването им по безжичен път (чл. 90а, ал. 1, т. 3 ЗАПСП);

б) предаването и препредаването им по кабел (чл. 90а, ал. 1, т. 4 ЗАПСП);

в) превеждането, дублирането и субтитрирането им (чл. 90а, ал. 1, т. 7 ЗАПСП);

г) предлагането по безжичен път или по кабел на достъп на неограничен брой лица до филма или част от него по начин, позволяващ този достъп да бъде осъществен от място и по време, индивидуално избрани от всеки от тях (чл. 90а, ал.1, т. 8 ЗАПСП).

Филмовият продуцент може да изисква при използване на филма името или наименованието му да бъде посочвано по обичайния за това начин (чл. 90а, ал. 2 ЗАПСП).

Телевизионната организация има правото да разрешава срещу възнаграждение:

а) преизлъчването по безжичен път или предаването по електронни съобщителни мрежи на програмата (чл. 91, ал. 1, т. 1 ЗАПСП);

б) записването, възпроизвеждането и разпространението на записите от програмата (чл. 91, ал. 1, т. 2 ЗАПСП);

в) предлагането по безжичен път или по друга електронна съобщителна мрежа на достъп на неограничен брой лица до програмата или част от нея по начин, позволяващ този достъп да бъде осъществен от място и по време, индивидуално избрани от всеки от тях (чл. 91, ал. 1, т. 3 ЗАПСП);

г) публичното изпълнение на програмата (чл. 91, ал. 1, т. 4 ЗАПСП).

Тя притежава неимущественото право да се съобщава по подходящ начин наименованието ѝ, когато е осъществила първото излъчване или предаване на програмата (чл. 91, ал. 4 ЗАПСП).

Продължителността на сродните на авторското право е 50 години.

За правата на артиста изпълнител започва да действа от 1 януари на годината, следваща годината на изпълнението, но ако записът на изпълнението е бил законно публикуван или разгласен през този период, срокът започва да тече от 1 януари на годината, следваща годината на това събитие, а ако са настъпили и двете – от това, което е настъпило по-рано.

Правата на продуцента на звукозапис започват да текат от първи януари на годината, следваща годината на осъществяването на записа. Ако записът е бил законно публикуван през този период, срокът започва да тече от първи януари на годината, следваща годината на това публикуване. Ако записът не е бил законно публикуван, но е бил разгласен по друг начин през този период, срокът започва да тече от първи януари на годината, следваща годината на това разгласяване. Правата колективно се управляват от ПРОФОН.

При филмовия продуцент 50-годишният период на закрила започва от 1 януари на годи-

ната, следваща годината на създаването на произведението, но ако записът е бил законно публикуван или разгласен през този период, срокът започва да тече от 1 януари на годината, следваща годината на това събитие, а ако са настъпили и двете – от това, което е настъпило по-рано.

Сродното право на телевизионната организация възниква от първи януари на годината, следваща годината на първото излъчване или предаване на програмата.

И при сродните права *принципът на възмездността* е задължителен в правоотношенията: носителят на сродно на авторското право има право на възнаграждение за всеки вид използване на произведението и за всяко поредно използване на същия вид (чл. 84, чл. 90, чл. 90в, чл. 93 ЗАПСП препращат към чл. 19 ЗАПСП).

Макар нормите за закрила на интелектуална собственост да действат от 1993 г. (обн., ДВ, бр. 56 от 29.06.1993 г.), възмездният характер на ползване на авторски произведения, на изпълнения, на звукозаписи, филми и аудиовизуални произведения, на телевизионни програми поставя много сериозно въпроса за практическото прилагане на заложената в законодателството икономическа формула. Създаденият в България бизнес модел на разпространение на телевизионни програми все още поражда напрежение в отношенията между създателите на интелектуален продукт и немалка част от неговите разпространители до крайния потребител. Централна конфликтна точка е цената, която се заплаща за разпространението на телевизионни програми. По мнението на продуцентите на телевизионно съдържание тя е изключително ниска с оглед на производствените разходи, които са направили. Те заявяват, че авторското право и сродните му права имат висока себестойност и заемат значителен дял от финансирането на продукциите. Твърдят, че в „сивия“ сектор на икономиката са немалка част от т.нар. кабелни и сателитни оператори, защото укриват абонати, което води до загуба на приходи за телевизионните компании. Предложението им е доставчиците на съдържание да декларират реалните си абонати и административно-наказващите органи – министърът на културата, Съветът за електронни медии и Комисията за регулиране на съобщенията да прилагат законодателството и да санкционират нарушителите.

На тези аргументи разпространителите на програми противопоставят факта, че цената е завишена и са принудени от търговската политика на по-мощните ефирни телевизии да предоставят

микс от съдържание, което не винаги отговаря на предпочитанията на аудиторията. Натискът на големите медии в пакета от услуги на кабелните и сателитни доставчици да се включват програми със специализиран профил, но неатрактивно съдържание, принуждава последните да отговорят на търсенията на пазара на услуги с допълнителни интересни телевизионни програми, запазвайки същата стойност на таксата за потребителите. Жертва на подобни войни станаха абонатите на платформения оператор „Булсатком“ малко преди Коледа на 2012 г. и в началото на 2013 г., когато същият отказа да заплаща по-висока цена на „БТВ Медиа Груп“ ЕАД и спря разпространението на 7-те програми на телевизионната компания. Три месеца по-късно кабелният оператор „Близу“ отказа да разпространява програмите на „ТВ Седем“ АД – TV7, News7 и Super7.

Контрапредложението на малките кабелни доставчици е да се осигури избор на потребителя – той да определя телевизионните програми в минималния си пакет, за да има саморегулация на пазара и реална оценка на зрителите кои програми са качествени. Иначе ще продължават да са особено привлекателни, но заблуждаващи потребителя рекламни послания от типа „интернет, телефон и цифрова телевизия със 100 канала за 10 лева“. Освен, че подкопават икономическата основа на телевизионния бизнес, търговски съобщения от този тип пораждаат погрешното впечатление, че той е не само общодостъпен, но и евтин.

В основата на допуснатото изкривяване на пазара се намира отношението към авторското право и сродните му права в областта на телевизионната индустрия. Една от причините за подценяването на ролята им за качеството на потребяваните услуги се корени в наложените се негативни практики през последните 20 години въпреки наличието на законодателство в областта на интелектуалната собственост същото да се пренебрегва или заобикаля. Слабият административен контрол от страна на министъра на културата е една от явите на съвременното развитие на авторскоправните индустрии.

В държавите, където се ценят постиженията на носителите на националната духовност, авторите и изпълнителите получават крупни приходи от използването на техните произведения. Идеята, че интелектуалният продукт в България се разменя на незначителна стойност в резултат на ниското му качество, поради което може и да

не бъде заплащан, е преднамерено извинение да не се зачитат имуществените права в нематериалната сфера на икономиката. Източникът обаче на това разбиране се крие отчасти в мощното развитие на т.нар. поп-фолк култура в България. То въведе нова линия на продуцентско поведение, при което съществуването на авторското право и сродните му права бе заличено от съзнанието на участниците в това национално начинание. Икономическата експлоатация над артисти-изпълнители и авторите – композитори и текстописци на песни, породена от не особено високите естетически достойнства на произведенията и лесният достъп до мигновена слава на повечето млади изпълнители, превърна създаването на „поп-фолк звезди“ в нискобюджетна практика. Инвестициите в имиджа на нов изпълнител в подобрена визия и налагането му в телевизионен ефир бяха предпочитани пред идеята за заплащането на права. Бумът на този сегмент от музикалния и телевизионния пазар се дължеше именно и на нелоялната конкуренция в областта на зачитането на интелектуалната собственост. Непризнаването на въведения образец на колективно управление на права в областта на интелектуалната собственост доведе до следната ситуация:

„ПРОФОН управлява най-големия музикален каталог у нас, като представлява 90 % от българския и световен музикален репертоар, включително и звукозаписите на трите мейджър музикални компании в световен мащаб (Universal Music Group, Sony Music Entertainment и Warner Music Group), наред с над 30 000 независими чуждестранни лейбъли, както и репертоара на над 180 от най-изявените български изпълнители, групи, музикални компании и продуцентски къщи.

Благодарение на договорите си за двустранно представителство с лицензиращи организации от цял свят, ПРОФОН защитава правата на своите членове и събира и разпределя възнаграждения и когато българска музика се използва извън България.”¹.

„Списък на правноносителите, които са **забра-нили** изрично и писмено събирането и разпределението на възнаграждение за представяван от тях репертоар:

„ПАЙНЕР“ ООД за целия представяван репертоар, считано от 09.11.2009 г.

„ПАРТИ НЕТ“ ООД за целия представяван репертоар, считано от 01.01.2012 г.

¹ <http://www.prophon.org/display.php?bg/Каталог>.

„МЮЗИК БОКС БГ” ООД за целия представяван репертоар, считано от 01.01.2012 г.

„ВИТАЛИТИ МЮЗИК” ООД за каталогите „SONGS TO YOUR EYES” и „HELLAGOOD RECORDS”, считано от 01.09.2011 г.

ЙОЛИ ЙОЛЕВ за каталог ЙОЛИ ЙОЛЕВ, считано от 01.11.2012 г.”²

И в този сюжет не само едната страна е виновна, а другата – невинна. Вторият повод за дълбоко вкорененото в съзнанието на част от бизнеса разсъждение за безнаказаното незачитане на авторското право и сродните му права в България бяха високите цени, които поддържаха години наред организациите за колективно управление на права – т. нар. ОКУП-и (МУЗИКАУТОР, ПРОФОН, ФИЛМАУТОР) без икономическа обосновка и без прозрачност в разпределението на получените средства от ползватели на съдържание (радио- и телевизионни организации, кабелни и сателитни оператори, ресторантьори и хотелиери).

Освен това в търговската си практика управляващите правата на авторите и продуцентите организации проявяваха избирателност в договарянето. Пазарната им ленивост се проявяваше откровено към новозараждащи се бизнеси. Те особено активно се насочваха към БНТ, чиято бюджетна субсидия гарантираше задължителното плащане на каквато и да е посочена от ОКУП-ите цена и след това се отнасяха към големите медийни играчи – националните ефирни телевизии с ултимативен аргумент, че щом обществената медия е заплатила тази цена (разбирай, че държавата я е заплатила), то и останалите трябва да спазват закона.

Най-влиятелните продуцентски компании³ и посестримите им телевизии, които разпростра-

няват програми с поп-фолк съдържание (ПЛАНЕТА ФОЛК, ТВ ПЛАНЕТА⁴), оставаха „незачитани” от ОКУП-ите като партньори. Организациите за колективно управление на права демонстрираха нелогично от икономическа позиция пренебрежение към продукцията им, преценявайки, че посещението на Димитровград ще им коства неоправдани финансови разходи. Днес положението е различно. Презряните някога „провинциални” компании имат клонове в София⁵. Участват в обявени от държавата по европейски програми обществени поръчки и честно ги печелят⁶. Икономическата логика показва, че незаемането навреме на една маркетингова ниша и смесването на бизнес с естетически мотиви при налагането на правилата, защото в пазарната среда на авторскоправните индустрии ОКУП-ите имат съществена и стимулираща роля за въвеждането на признатия от законодателството бизнес модел, води до тоталната ѝ загуба.

На заден план от интереса на т.нар. ОКУП-и дълги години оставаха неоправдано също така ресторантьорите и хотелиерите, които свободно предлагаха на своите клиенти години наред значителна по обем телевизионна продукция, без изобщо да заплащат за това. Ето защо днес усилията за възприемане на авторското право и сродните му права като задължителен елемент от оценката на услуга от областта на общественото хранене и развлекателния бизнес, са сизифовски. Не съществува друга държава, в която в ресторантите и заведенията да се гледат телевизионни програми от клиентите така масово поради факта, че интелектуалната собственост е разглеждана като безвъзмездна. Максимумът, който могат да си позволят реномирани ресторанти в други страни, е да предлагат публично изпълнение на музикални произведения, чиято цена е по-ниска

² http://www.prophon.org/bg_version/pages/zoom/6@Excluded%20Rightholders.pdf.

³ ЕТ „ПАЙНЕР МЮЗИК-МИТКО ДИМИТРОВ”, ЕТ „ПАЙНЕР СТУДИО-ХРИСТО ДИМИТРОВ”, „ПАЙНЕР МАРКЕТ” ЕООД, „ПАЙНЕР” ООД.

⁴ Те са регистрирани съответно през 2007 г. и 2002 г. Създателят на тези две програми според регистъра на СЕМ е „Пайнер Медиа” ООД. http://www.cem.bg/linear_reg_docs.php?id=111&cat=1.

⁵ ПАЙНЕР МЕДИА ООД-КЛОН СОФИЯ, „ПАЙНЕР ООД - КЛОН”.

⁶ Проектът на „Пайнер Медиа” ООД е одобрен за финансиране по процедура 2.1.11 „Технологична модернизация в малки и средни предприятия”. Процедурата е открита на 30.12.2010 г. със Заповед № РД-16-1500/30.12.2010 г. Оценителната комисия е направила оценката и класирането на постъпилите предложения съгласно одобрените критерии и правилата за работа на Управляващия орган. „Пайнер Медиа” ООД е преминало успешно всички етапи на оценка и е в списъка с резервни проекти. След отказ за сключване на договор от кандидати, включени в основния списък с одобрени проекти, по процедура Управляващият орган е длъжен да покани тези от резервния списък по реда на тяхното класиране, сред които е и „Пайнер Медиа” ООД. http://society.actualno.com/MIET-Pajner-Media-e-preminala-uspeshno-vsichki-etapi-na-ocenka—news_412820.html#ixzz3QVLfcrs4

от тази да разпространяват телевизионните програми. Същото се отнася до мащабното развитие на националния туристически бранш, който по никакъв начин не бе обхванат от дейността на ОКУП-ите. Безвъзмездното незаконно разпространение на телевизионни програми превърна в естествена практика неплащането на възнаграждения.

При първите повеи на икономическата криза особено остро се постави въпросът за възвръщаемостта на направените инвестиции от продуцентите и за благата, които имат право да ползват по закон авторите и изпълнителите на произведения⁷. Това доведе няколко години по-късно до законодателните промени и до създаването на строга финансова отчетност на организациите за колективно управление на права. Така през 2011 г. бяха направени изменения в Закона за авторското право и сродните му права (ДВ, бр. 25 от 2011 г., в сила от 25.03.2011 г.), с които бе възстановен балансът в отношенията между ползвателите на авторско право и сродните му права и ОКУП-ите. Организациите за колективно управление на права подлежат на регистрация и контрол от страна на министъра на културата. Предложенията на организациите за колективно управление на авторски права за размерите на събираните от тях възнаграждения трябва да отговарят на следните изисквания:

1. да са съобразени с начините на използване на произведенията и значението им за формиране на приходите, реализирани от съответното използване;

2. да третира ползвателите от една и съща категория равнопоставено, освен в случаите, когато може да се докаже необходимост от изключение.

Предложенията се обсъждат със съответните представителни организации на ползватели, когато това е практически възможно. Представителна организация на ползватели е организация, която представлява по-голяма част от ползвателите на съответната категория права и за съответния вид. По отношение на телевизионните

програми такава организация е Асоциацията на българските радио- и телевизионни оператори – АБРО.

Когато обсъждането, в тримесечен срок от започване на преговорите, завърши без споразумение между страните, министърът на културата назначава със заповед петчленна експертна комисия за всеки конкретен случай, в която се включва по един представител на договарящите организации и трима експерти, предложени съвместно или одобрени и от двете организации. В случай на невъзможност да бъдат излъчени съответният брой експерти в комисията, необходимият брой се допълва служебно от министъра на културата от списък на медиаторите. Комисията разглежда заявлението и приложените към него документи в едномесечен срок от подаването им и изготвя мотивиран доклад, подписан от всички членове на комисията. Въз основа на него министърът на културата в едномесечен срок от назначаване на комисията със заповед утвърждава предлаганите размери на възнагражденията или на техните изменения и/или допълнения или отказва утвърждаването им.

Когато обсъждането е практически невъзможно, министърът на културата провежда обществени консултации чрез публикуването на направените предложения за размерите на възнагражденията и/или за техните изменения или допълнения на интернет страницата на Министерството на културата. В случай на обществено обсъждане в срок до 14 дни от публикуването всички заинтересовани лица могат да представят мотивирани писмени предложения. След изтичане на срока за получаването им министърът на културата ги изпраща на организацията, която е вносител на обсъжданите предложения. Тя в срок до 14 дни от получаване на писмените предложения, направени при общественото обсъждане, представя мотивирано писмено становище по тях, което се обявява на интернет страницата на организацията. В едномесечен срок от получаване на становището министърът на културата с мотивирана заповед утвърждава предлаганите разме-

⁷ В 11:55 на 8.05.2007 г. частните радиостанции в страната преустановяват за 5 минути излъчванията си, за да изразят своята позиция по конфликт, който съществува от доста време между АБРО и ПРОФОН. Излъчено е кратко обръщение, в което АБРО се обявява за инициране на законова промяна в Закона за авторското право и сродните му права, която да осигури отчетност и прозрачност в работата на дружествата, създадени съгласно чл. 40 от ЗАСПСП, за точна и ясна методология при съставянето на тарифите на дружествата за колективно управление на авторски и сродни права, които да бъдат обосновани и пазарноориентирани, както и за проверка на дейността до момента на ПРОФОН.

ри на възнагражденията и/или на техните изменения или допълнения или отказва утвърждаването им.

Друга подбуда за неоснователното подценяване на нормативната уредба в областта на интелектуалната собственост е във финансовите сътресения, които търпи малкият и средният бизнес в областта на разпространението на програми. Значителна част от т. нар. кабелни оператори са стартирали своята дейност в зората на демокрацията, когато са акумулирали значителни стопански приходи без да декларират реалния брой на своите абонати и без да калкулират стойността на авторските и сродни права в услугата. Цялостното обхващане на стопанските субекти от финансовата и особено данъчна политика на държавата поставя на сериозно изпитание съществуването по стария ред на немалка част от тях. В днешната конкурентна среда в комбинация с настъпилите няколко големи окрупнявания на разпространителския бизнес, в резултат на направените инвестиции в инфраструктура и при ниските доходи на потребителите те не могат да отговорят на потребностите на своите клиенти, ако не поддържат цени на пакетите под тяхната себестойност. Така, на границата на оцеляването, дребните доставчици на съдържание предпочитат да запазят досега съществуващия модел, като отправят към държавните институции различни законови предложения в противоречие със ЗАПСП.

Не на последно място отсъствието на традиции в зачитането на авторското право се дължи и на краткия обществен живот на законодателство в областта на интелектуалната собственост в България. На 27.11.1919 г. е подписан Ньой-

ският договор, който задължава България да се присъедини към Бернската конвенция за закрила на културни и художествени произведения, като приеме преди това Закон за авторското право. Сроктът е твърде кратък и комисията в парламента, която има за задача да изготви първия специализиран нормативен акт в областта на авторското право, се спира на руския Закон за авторското право от 20.03.1911 г. Първият български закон е приет през 1921 г. За сравнение, във Великобритания модерната концепция за авторското право се заражда през XVIII век, когато е приет Законът на кралица Ана⁸, в сила от 10.04.1710 г. В Испания за първи път авторското право започва да се зачита по време на управлението на крал Карлос III (1759 – 1788 г.), когато на авторите се признава пожизненото авторско право и възможността то да се наследява⁹.

Авторскоправните индустрии – книгоиздаване и печат, визуални и графични изкуства, театър и музика, фотография и филмово изкуство, радио и телевизия, реклама и софтуер са едни от най-бързо развиващите се и приносят им в съвременната икономика на страната при адекватна правителствена политика и обществена подкрепа биха съдействали за динамичното им развитие и превръщането им в един от стимулите за икономически растеж на България. Може би е настъпил моментът, когато стриктното прилагане на закона ще бъде поверено на агенция със значителен административен капацитет, която ще компенсира натрупаните през годините дефицити в правоприлагането и закрилата на интелектуалната собственост при разпространението на телевизионни програми, защото тази задача е непосилна за Съвета за електронни медии.

⁸ **Khong, D.** The Historical Law and Economics of the First Copyright Act. *Erasmus Law and Economics Review* 2, no. 1 (March 2006), p. 43.

⁹ **García, R. S.** La propiedad intelectual en la España contemporánea, 1847 – 1936. *Hispania*, LXII/3, num. 212 (2002), p. 993.